

Tímor vota la independència

El territori de Tímor Est, ocupat per Indonèsia des de 1975, decideix el dia 30 d'agost si continua vinculat a aquell estat o s'independitza. Les enquestes prediuen que els timorencs, molt probablement, optaran perquè els indonesis es retirin del país.

Tímor Est, un petit territori ocupat des del 1975 per Indonèsia, decideix aquest diàlluns 30 d'agost si vol accedir a la independència. El referèndum, supervisat per les Nacions Unides, se celebra en un ambient de crispació a causa de les contínues agressions i amenaces dels grups que defensen la integració en Indonèsia, amb el suport dels militars.

"Ja s'ha vessat massa sang", va exclamar el bisbe de Dili i premi Nobel de la Pau Carlos Filipe Ximenes Belo en assabentar-se de la mort d'un jove independentista a mans d'un grapat d'integracionistes, fa dues setmanes, en un suburbi de la capital. La violència ja va provocar l'ajornament de la consulta, que s'havia de celebrar el 8 d'agost, segons els acords entre Portugal i Indonèsia de maig.

Malgrat les coaccions, més fortes a les àrees rurals, els membres de la Missió de les Nacions Unides a Tímor Est (UNAMET) van poder acabar el recensament a temps, a primers d'agost. Uns dies després, els independentistes i els pro-indonesis van signar un nou acord que garantia que la campanya, iniciada el dia 14, seria neta, sense violència. Els atacs de les milícies havien causat la mort de més de cent persones des d'abril, quan els ministres d'Afers Estrangers d'Indonèsia, Ali Alatas, i Portugal, Jaime Gama, van discutir a Nova York l'acord que establia la celebració de la consulta.

Això no obstant, el Consell Nacional de la Resistència (CNRT), que agrupa totes les formacions

partidàries de l'emancipació, va renunciar als mítings i es va dedicar a informar a través dels seus partidaris porta a porta. Els integracionistes, minoritaris, es van limitar a fer alguns actes, en els quals incidien en la inviabilitat d'un Tímor fora de la protecció d'Indonèsia. L'exèrcit, acusat de ser l'instigador de les milícies, se'n va mantenir al marge, vigilat pels nombrosos observadors internacionals.

Segons dades de Nacions Unides, Indonèsia inicià, el 1975, una repressió que va causar la mort a 200.000 timorencs.

En la consulta, els electors havien de decidir si volien l'àmplia autonomia que els proposa Indonèsia. En el cas que no fos acceptada, el govern concediria la independència al territori.

En els dies previs a l'inici de la campanya van desfilar per Dili polítics indonesis, entre ells Megawati Sukarnoputri, líder del Partit Democràtic Indonesi (PDI), vencedor en les eleccions legislatives de juny. Megawati es comprometé a respectar el resultat en el cas que arribés al poder, encara que es pro-

nuncià pel manteniment dels vincles entre Tímor i Indonèsia. El vice-president, Jussuf Habibie, qui va desbloquejar el conflicte a principis d'any, i els dos principals dirigents de formacions musulmanes, Amien Rais i Abdurrahman Wahid, també defensaren l'autonomia, encara que amb prudència.

Els polítics indonesis semblaven resignats a desprendre's d'un territori que va ser ocupat el desembre de 1975, només una setmana després que el Front Revolucionari de Tímor Est Independent (Fretilin) declarés la independència. Portugal havia abandonat el territori l'agost del mateix any, en començar una guerra civil entre el Fretilin i la Unió Democràtica Timorena (UDT). L'ocupació i posterior annexió del territori, convertit en una província d'Indonèsia, va ser benèfica pels Estats Units i Austràlia. En canvi, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides denuncià l'ocupació en dues resolucions.

La resistència. En entrar els soldats indonesis a Dili, el 7 de desembre de 1975, el Fretilin es va retirar a les muntanyes, des d'on va començar una guerra de guerrilles que va durar fins l'any passat. Al seu torn, Indonèsia va practicar una repressió que causà la mort, segons dades de les mateixes Nacions Unides, a més de 200.000 persones, una quarta part de la població.

El canvi de política d'Indonèsia va ser propiciat per la caiguda, el maig de 1998, del president Suharto, intransigent en el conflicte del

Tímor, i també per la greu crisi econòmica del país, que l'obligava a recórrer als organismes internacionals de crèdit. La concessió del premi Nobel de la Pau al bisbe de Dili, Carlos Filip e Ximenes Belo, i al representant del Fretilin, José Ramos Horta, el 1996, va donar una dimensió planetària a un conflicte que havia estat oblidat, amb excepcions esporàdiques, com van ser la matança del cementiri de Santa Cruz, el 1991, i la visita del papa Joan Pau II, el 1989.

Xanana, el Mandela timorenc. També va influir en la nova política indonèsia el tomb sobtat d' Austràlia, que va passar del suport incondicional a les posicions de Djakarta a simpatitzar amb els independentistes. El ministre australià d'Afers Estrangers, Alexander Downer, va ser molt actiu en la qüestió de Tímor, convertida en una de les prioritats del govern liberal. "Sóc molt optimista", va declarar fa una setmana a Dili en visitar els australians que participen en la missió de les Nacions Unides.

Malgrat les provocacions dels integracionistes, els dirigents del CNRT i el líder del Fretilin, Xanana Gusmao, van mantenir un discurs de moderació, per evitar que els militars provoquessin un bany de sang o justificassin una inter-

rupció del procés electoral. Durant aquests mesos, Gusmao, traslladat de la presó de Cipinang a una residència vigilada a Djakarta el passat mes de febrer, es va convertir en una figura indispensable, una espècie de Mandela timorenc respectat tant pels militars indonesis, en especial el totpoderós general Wiranto, com per les delegacions estrangeres i pels timorencs, que ja el consideren president.

La victòria dels independentistes, molt probable segons les enques-

tes, conduirà a un procés, encara no fixat, en el qual el govern demanarà al Parlament que revoqui l'annexió de 1976. La retirada indonèsia pot ser motiu de nous enfrontaments entre els partidaris de la integració i els independentistes, encara que la resistència accepta que sigui gradual. "Volem que la retirada sigui pactada", va declarar el passat febrer, a Dili, Joao Alves, membre del CNRT.

Antoni Castel

Manifestació a favor del referèndum per la independència del Tímor Est, a Baucau, el 29 de juny de l'any passat. Els manifestants onegen una bandera amb el retrat de Xanana Gusmao, líder dels independentistes.

Megawati guanyà a Indonèsia

L'escrutini no s'acabava mai. Les primeres eleccions indonèsies després de la caiguda del president Suharto es van celebrar el juny però tan sols a mitjan mes d'agost la comissió electoral va donar els resultats. El Partit Democràtic Indonès (PDI), dirigit per Megawati Sukarnoputri, la filla del primer president, va obtenir el 33,7% del vots i superà el Golkar, la formació dels hereus de Suharto, que va aconseguir el 22,4%. En escons, el PDI en va obtenir 154 mentre que el Golkar n'aconseguí 120. El Partit del Renaixement Nacional, d'Abdurrahman Wahid, i el Partit del Mandat Nacional, d'Amien Rais, dues formacions musulmanes, van obtenir 82 diputats dels 500 que formen l'Assemblea. 38 escons són reservats als militars, que no poden votar en les legislatives.

Encara que Megawati i els seus aliats tindran la majoria al Parlament, sembla que no disposaran dels vots necessaris per poder elegir un president de l'oposició. La designació

del cap d'estat, la decidirà el novembre l'Assemblea Consultiva del Poble, formada pels 462 diputats elegits en sufragi universal el juny, els 38 militars, 135 delegats de les assemblees provincials i 65 representants d'organitzacions civiques.

Tanmateix, la victòria de Megawati és un revulsiu per a un país que fins fa un any vivia sota una dictadura que es mantenia gràcies a la protecció occidental, al clientelisme, i a un creixement econòmic que el temps ha demostrat que es basava en l'especulació. La derrota del Golkar, el partit creat per Suharto, obre interrogants sobre el futur polític d'Indonèsia, que pateix una greu crisi econòmica, la insurgència dels musulmans a Aceh i periòdics incidents comunitaris a Ambon, les Moluques, i a Kalimantan (Borneo). Ara la qüestió és saber si els militars, que fan pinya entorn de l'antic règim, s'avindran a acceptar un govern dirigit per la filla de Sukarno o voldran tutelar els canvis. **Antoni Castel**